

מי יבנה את הגליל?

— מאת ד"ר עמיהוד ישראלי —

בדצמבר 1977 כלל כל מחוז הצפון של מדינת ישראל, כתחומי המדינה ב"קוֹחֵירוֹק" — 560,100 תושבים. כחצי מהם — היו ערבים. במרוצת שנת 1976/77 ניספו 9,200 ערבים למחוז הצפון לעומת תוספת בת 4,900 יהודים. פירושו של דבר, שאחוז הגידול השנתי של ערביי מחוז הצפון הכפיל עצמו בהשוואה לאחוז המכפיל של הגידול היהודי.

ביצוע התוכנית לייחוד הגליל — מפגר בהרבה אחרי לוח הזמנים □ אם תימשכנה המגמות הדמוגרפיות באיזור הצפון — צפוי רוב ערבי כבר בשנת 1990

גוש-שגב, ואפילו במיגור היהודי העירוני (כרמיאל ומעלות) ההתפתחות הדמוגרפית הינה איטית למדי. לפיכך דרוש מאמץ ממשלתי מרוכז, שידיבק את הפער בין התיכונן לביצוע.

אוכלוסין הערביים במחוז הצפון, ערב חנוכה 1978, מגיע ליותר מ-279,000 נפש, לעומת כ-295,500 יהודים. הפער, כאמור, נסגר ב-הדרגה, ישובי גוש-תפן עומדים עדיין בשמונם מבחינה האיכלוס; הוא הדין, במידה רבה, בישובי

התחתון). אלא, שהמרחק בין התיכונן לביצוע גדל והולך ככל שאנו מתקרבים לשנת 1980. גם התחזית הדמוגרפית אינה עולה בקנה אחד עם הנחותיהם המוקדמות של ה"סטטיסטיקאים. אומדננו לסך ה-

אם מגמות דמוגרפיות אלה תימשכנה, הרי שכבר בשנת 1990 יהא צפוי רוב ערבי זעיר בכל מחוז הצפון, היינו — בנפות עכו, צפת, יזרעאל וכינרת. מצב אפשרי זה יזעיק תימוכין דמוגרפיים לערביי הגליל לחזור ולתבוע "אוטונומיה". ויש לזכור, כי בשנת 1990 ימלאו ככל הנראה, 7 שנים להקמתה של המדינה הפלשתינית החדשה ביהודה, דת, שומרון ועזה. לאחר שזו תסיים את "האוטונומיה" שלה, כצפוי, יזרע בשנת 1983, ולכן בעתיד הלא היהודי בפני בעייה: גלגול "הארץ-טונומיה" ביהודה, שומרון ועזה ל"מדינה פלשתינית עלול להציב את התקדים במרחב הגליל רבתי. שורר שיה האידאולוגיים של בעייה זו ישאבו במישרין מתפישתו של מנחם בגין משנת 1977.

ריבוי טבעי

אם ניטול את נפת עכו בלבד (936 קמ"ר) ניווכח, כי המיעוט היהודי שבה דועך בהדרגה; ה"נתונים הרשמיים של הלשכה ה"מרכזית לסטטיסטיקה מדברים בעד עצמם: בשנת 1961 הוּו היהודים בנפה זו עדיין 63.4% מכלל האוכלוסין. מישקלם ירד ל-60% בשנת 1972, והתמעט עד לכלל 57% ב-שלהי שנת 1977 (85,300 נפש בלבד).

היישוב היהודי בגליל מעולם לא פסק, כידוע, והראיה — אחת מני רבות — אותה משפחת זינב אתי, שנותרת בפקיעין למישמרת על בית-הכנסת המקומי. משפחה זו, שאנו משתבחים בה, לא נטר שיה את כפרה, וזכור לטוב הנשיא המנוח, יצחק בן-צבי, שאימץ ידיה ותמך בה. גם בתקופות השפל, כשקרנו של היישוב היהודי בגליל דעכה, בעיקר בתקופות הצלבנית והממלוכית עד למאה ה-16, נותר הגליל בתודעה הלאומית והדתית כחלק אינטגרלי של א"י, ואכן, ההתיישבות היהודית החדשה נית בה עצמה לגליל בשני גלים: ב"שלהי המאה הקודמת ובפרוס ה"מאה ה-20, כשהאיזורים המועדפים השתרעו באגפיו המזרחיים של ה"חבל; וראש-שפנה היתה הראשונה בסידרה זו. בתקופת המנדט ה"בריטי כוונה ההתנחלות לעמק ה"חולה ולגליל המערבי. רק לאחר קום המדינה, בוצעו החדירות ה"התיישבותיות הראשונות ללב ה"גליל המרכזי ובצמוד לגבול לבנון. אולם, כבר בפרוס שנות ה-60 הורגשה הידלדלותו הדמוגרפית היהודית של הגליל, בעיר עכו. ל"משל, האוכלוסיה הערבית כמעט שילשה את עצמה — גידול פי 2.9 — בשלושים שנות המדינה, ואילו בקרב האוכלוסיה היהודית חל קיפ"און דמוגרפי, במיוחד בשלוש ה"שנים האחרונות (1977-1975): רק כ"אלף יהודים בלבד נוספו לעיר, כריבוי טבעי מקומי רובו ככולו, בעוד שיותר מ-600 ערבים הצטרפו לעיר בתקופה האמורה.

הערבים התנגדו

לאחר מלחמת יום הכיפורים נר"תמה מחדש מחלוקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית לתיכונן מ"י תאר התיישבותי מקיף למרחבי ה"גליל, תוכנית זו נגעה, במיוחד ובאורח טבעי, למיגור היהודי, אך ל"ם אף למיגור הערבי הוכנו תוכ"ניות פיתוח — הן לאוכלוסיה הע"י רובנית והן לאוכלוסיה הכפרית. ה"חזת היסוד שעיצבה תוכנית זו קבעה, כי פיתוח הגליל יתרום ל"התחמם הכלכלית של כל תוש"ביו יהודים וערבים גם יחד. יתרה מזאת, המתכננים נוהרו ונשמרו מפני הפקעת קרקעות רבתי ולא זו בלבד, אלא שאותם שטחים מיזע"ריים שנועדו להפקעה — היו, רובם ככולם, טרשיים ובלתי-ראויים לעיבוד חקלאי, כצפוי, נעזרה ה"נגדושים של הערבים.

לתוכנית מחלוקת: ההתיישבות נועדו שני שלבי ביצוע: האחד, שיסתיים קרוב לשנת 1980; ושלב מאוחר יותר, שנועד לשנת 1990. תחזית התוכנית קבעה, כי בשנת 1980 תימנה האוכלוסיה בגליל 168 אלף יהודים לעומת 190 אלף ער"בים ודרוזים. "המהפך הדמוגרפי" נועד, לפי תחזית זו, לשנת 1990, כאשר רוב זעום של יהודים (300 אלף) אמור יהיה לשנות את המאזן בהשוואה לערבים ולאחרים (270 אלף). המאמץ העיקרי עד שנת 1980 יופנה לעיבוי דמוגרפי ב"מיגור העירוני, ההתיישבות הכפ"רית ותוכנה לשיפור הפריסה ה"יהודית בלב-הגליל ע"י הקמת 8 כפרים-עשייה (כפ"תים): 3 — ב"בגוש חזון (חמשת האחרונים בגליל